
ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ІНФОРМУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕК ПРО НОВІ НАДХОДЖЕННЯ

Дмитро Гончаров

Харківська державна академія культури
Магістрант
ORCID iD: 0000-0003-4560-3545

Анотація: розглянуто можливості автоматизованого інформування користувачів бібліотек про нові надходження до бібліотечних фондів, визначено основні проблеми їх реалізації. Запропоновано якісно нову модель актуалізації комунікаційної взаємодії в системі «бібліотека – користувач».

Ключові слова: АБІС, автоматизоване інформування користувачів, бібліотека, модель інформаційної системи, нові надходження до бібліотечних фондів.

Ефективним засобом залучення користувачів до бібліотек є оперативне та комфортне інформування про нові, релевантні їх запитам, надходження до бібліотечних фондів. Сучасні українські бібліотеки застосовують декілька основних методів інформування своїх користувачів: email-розсилка, RSS-стрічка, публікації на сайті бібліотек та в соціальних мережах, персоналізоване інформування. Кожен з цих методів має переваги і недоліки, що важливо враховувати під час побудови ефективної системи індивідуального розповсюдження інформації про нові надходження.

Найпопулярнішим каналом комунікаційної взаємодії з користувачами бібліотек є email-розсилка. Сучасні автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС) підтримують комунікаційний протокол електронної пошти SMTP (Amlib, Alerp, Polaris, Koha). Теоретично проектування таких систем передбачає можливість запровадження автоматизованої розсилки інформації про нові надходження [1], але в реально діючих системах, таких як Polaris, email-повідомлення використовується переважно для того, щоб інформувати користувача про те, що книгу для нього заброньовано, або користування нею прострочено, майже прострочено або бронь скасовано [2]. Email-розсилки найчастіше формуються та відправляються користувачам бібліотек вручну. Наприклад, в Рівненській обласній універсальній науковій бібліотеці можна надіслати запит на пошту будь-якого відділу бібліотеки та стати учасником

розсилки, яка формується бібліотекарями з врахуванням інформаційних потреб користувачів. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського має адресну розсилку інформації про нові надходження в переліку онлайн-послуг, але посилання на розсилку не має цієї інформації, що означає, що такий функціонал підтримувати бібліотеці доволі складно. Більш зручну систему інформування користувачів має бібліотека Сумського державного університету, пропонуючи їм можливість залишити свою електронну пошту, щоб отримувати автоматизовану розсилку від бібліотеки. Але при цьому користувач не має можливості обирати тематику нових надходжень, яка його цікавить. Таким чином, існуюча нині в Україні система інформування користувачів про нові надходження до бібліотечних фондів за допомогою email є архаїчною, оскільки не застосовує можливостей автоматизованої підтримки та персоналізації щодо врахування інформаційних потреб користувачів в літературі з певної проблематики.

RSS-розсилка – менш популярний, але більш гнучкий канал взаємодії з користувачами. Користування ним потребує бути обізнаними з принципами функціонування цієї технології, наявності умінь обрати RSS-рідер та підписатися на RSS-стрічку, яку надає бібліотека [3]. Різні сучасні месенджери, такі як Telegram та Viber, мають вже існуючих ботів для того, щоб перетворити RSS-розсилку на чат, куди можуть надходити усі повідомлення, є компанії, які допомагають з налаштуваннями таких чатів [4]. Означений функціонал рідко входить до АБІС, але, наприклад, такий функціонал є в KoHa, як плагін до основної програми, в документації до вихідного коду є схема налаштувань та опис шаблону RSS-стрічки [5]. Шаблон містить посилання на книгу, назву, автора та картинку із обкладинкою, опис та мову. Система доволі застаріла, бо написана в 2003 р., але стандарт використання RSS є все ще актуальним. В Україні таким способом взаємодії з читачами, користується, наприклад, бібліотека Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Таким чином, RSS-стрічка є найзручнішим варіантом для просунутих користувачів ПК, бо підписатися на контент можна з будь-якого гаджета, яких існує багато, але для загальної аудиторії такий спосіб автоматизації повідомлень є доволі складним, оскільки його налаштування потребує багато знань та вмінь. Сучасні бібліотеки рідко використовують цей комунікаційний канал, хоча він є доволі зручним для працівників бібліотек, бо матеріал із сайту одразу потрапляє до стрічки.

Публікації на сайті є практично в кожній бібліотеці України у розділі про нові надходження до бібліотечного фонду. Спосіб відображення може бути абсолютно різним, наприклад, Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка кожний місяць створює pdf-документ з новими надходженнями, бібліотека Черкаського університету банківської справи оприлюднює такі документи у форматі doc, бібліотека Харківської державної

академії культури розміщує на сайті відео нових надходжень, наукова бібліотека Національного фармацевтичного університету формує на сайті окремі сторінки для кожної нової книги, бібліотека Міжрегіональної академії управління персоналом створює презентації та публікує слайди у вигляді картинок. Позитивно, що більшість бібліотек використовує такий функціонал, що дозволяє користувачам слідкувати за новими надходженнями, але він формується вручну та не зручний для читачів, оскільки передбачає постійне відстежування ними нової інформації на сайтах бібліотек. Проблемою є й різноманітність інтерфейсів подання такої інформації: дізнатися про нову книгу в пошуковій системі може бути неможливим, якщо її назва зберігається лише на зображенні або відео. Окрім цього, структура багатьох сайтів бібліотек є застарілою, із складним інтерфейсом, або користування ними є небезпечним, бо протокол HTTP не був змінений на шифрований HTTPS.

Публікації в соціальних мережах – це більш сучасний та зручний комунікаційний засіб взаємодії з користувачами бібліотек, оскільки кожний охочий може підписатися на сторінку бібліотеки та отримати усю необхідну інформацію про нові надходження. Наприклад, бібліотека Харківської державної академії культури має сторінку у Facebook, де публікуються пости з новими надходженнями. Але з метою охоплення усіх категорій користувачів таку інформацію необхідно дублювати в усіх соціальних мережах, що потребує багато часу від модератора такої сторінки.

Персональне інформування або індивідуальне розповсюдження інформації (ІРІ) – старий, але все працюючий спосіб дізнатися, коли релевантна інформаційним потребам користувачів книга надходить до бібліотеки. Це дуже зручно для читачів, яким не потрібно постійно відстежувати потоки нових книг з певної проблематики, але цей підхід не зручний для бібліотекарів, оскільки передбачає трудомісткий процес ведення баз даних з персональними даними про користувачів та їх різноманітні інформаційні потреби, постійне співставлення цих даних з інформацією про нові надходження, імовірні ризики суб'єктивізму в оцінці релевантності інформації.

Гібридний спосіб інформування користувачів передбачає використання одразу декількох каналів передачі їм інформації про нові надходження до бібліотечних фондів. Щоб охопити усі можливі канали комунікації з користувачем варто автоматизувати розсилку інформації по всім соціальним мережам, налаштувати потрібним чином сайт, RSS-стрічку, поштовий сервер, що займатиме багато часових та трудових ресурсів в кожній бібліотеці.

Розглянувши переваги та недоліки наявних способів інформування користувачів про нові надходження, варто виділити наступні проблеми сучасних українських бібліотек, які потрібно вирішити:

-
- бібліотеки мають уніфікувати структуру веб-сторінки сайту про нові надходження, щоб їх легко було шукати за допомогою пошукових систем;
 - час, який працівники бібліотеки витрачають на те, щоб оприлюднити необхідну користувачам інформацію, має бути мінімальним;
 - користувачі повинні мати можливість самостійно обирати та редагувати тематику публікацій, які вони бажають отримувати в бібліотеці;
 - контактна та інша приватна інформація про користувачів бібліотек не має бути загальнодоступною;
 - тематика нових надходжень має автоматично індексуватися по УДК;
 - Інформування користувачів має передбачатися не лише за допомогою email, а на основі більш сучасних технологій, таких як популярні в Україні месенджери Telegram або Viber.

Офіційних аналогів таких систем інформування користувачів бібліотек нині не існує, подібний функціонал потенційно є частиною деяких АБІС, але він має бути налаштований кожною бібліотекою окремо. Тому пропонується створити якісно нову інформаційну систему, яка буде ефективною для всіх сучасних бібліотек.

Система не має працювати із певною АБІС безпосередньо, бо її варто поширювати серед усіх бібліотек України, які мають різні АБІС, що найчастіше знаходяться не в відкритому доступі, а в приватній мережі бібліотеки або установи, де ця бібліотека працює, без виходу до глобальної мережі. Система не має зберігати жодної інформації про клієнта окрім контактних даних (логіну в месенджері або телефон, електронну пошту та обрану тематику досліджень). Система має бути масштабованою, щоб з легкістю поширитися на всі бібліотеки країни.

Пропонується наступна модель такої інформаційної системи:

- користувач заходить на сайт бібліотеки в розділ про нові надходження та підписується на систематичне отримання необхідної йому інформації;
- для реалізації підписки користувач залишає свою електронну пошту або логін в соціальній мережі;
- на електронну пошту або в месенджер надходить посилання, яке дійсне лише одну годину;
- при переході на посилання користувач бачить дерево тематик із чек-боксами, в яких можна відредагувати тематику інформаційних потреб та зберегти зміни;
- працівники бібліотеки додають через спеціальну форму дані про нові надходження, генерується HTML-сторінка, яку можна одразу викласти

на сайті та автоматично надіслати повідомлення усім підписникам залежно від тематики.

Така інформаційна система є безпечною, бо не зберігає паролей користувачів, або інші особисті дані, вона автоматизує багато рутинних операцій щодо поширення інформації про нові надходження серед численних підписників на цю бібліотечну послугу. Система легка в використанні для користувача, функція налаштування вподобань користувачам потрібна доволі рідко, а інформація про вподобання буде надходити у звичній формі. Мінусами запропонованої моделі є складність інтегрування системи з існуючими АБІС, складність розробки та вартість утримання серверу.

Нині така інформаційна система вже в розробці, сервером було обрано Digital Ocean Droplet, на серверній частині використовуються мова програмування Python та фреймворк Django, масштабована база даних PostgreSQL, на клієнтській частині – мова програмування JavaScript та бібліотека React, додатково використовуються: сервер NGINX, фреймворк для тестування Pytest, бібліотеки для розробки Telegram-ботів. Першу версію системи планується оприлюднити 1 жовтня 2022 р.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів / Спірін О. М., Іванова С. М., Новицький О. В., Резніченко В. А. та інші. Київ: Педагогічна думка, 2012. 176 с.

2. Deborah J. Lewis Notification Options: Choosing and Using Print, Telephony, Email and Texting. Onondaga County Public Library system, 2012.

3. Що таке RSS і як його використовувати? // Хостинг Україна. URL: <https://www.ukraine.com.ua/uk/blog/marketing/chto-takoe-rss-i-kak-ego-ispolzovat.html> (дата звернення: 1 жовтня 2021)

4. How to Add an RSS for Autoposting // Sendpulse URL: <https://sendpulse.ua/knowledge-base/chatbot/rss> (дата звернення: 1 жовтня 2021).

5. Koha // Github. URL: <https://github.com/Koha-Community/Koha/blob/master/misc/cronjobs/rss/README> (дата звернення: 1 жовтня 2021).

PROBLEMS OF INFORMING LIBRARY READERS ABOUT NEW BOOK ARRIVALS IN UKRAINE

Dmytro Honcharov

Kharkiv State Academy of Culture
Undergraduate

Annotation: *The capabilities of the automated informing of the library clients about the new book arrivals to library holdings are considered, and the main implementation problems of their implementation are identified. A clearly new model of the actualization of the interaction between users and libraries has been proposed.*

Key words: *ILS, automated informing of the library clients, library, communication with library clients, model of the information system, new book arrivals to library holdings.*